

"Als 70 Blanquerna va portar els principis de l'educació personalitzada a les últimes conseqüències"

Dill, 6/05/2019 per Catalunya Religió

(*Blanquerna*) **Josep Gallifa** acaba de publicar [*Blanquerna \(1948-2018\): Evolució del projecte d'educació superior i aportacions a la pedagogia universitària*](#) (Pagès Editors). L'acte de presentació del llibre es farà aquest dimecres 8 de maig a l'auditori de la Facultat. Es tracta d'un recorregut històric que completa el que fa uns anys va fer Maria Àngels Riera, però també una reflexió personal sobre el projecte pedagògic. El llibre va sorgir del treball que durant els darrers dos anys ha fet Gallifa arran d'un encàrrec institucional sobre la pedagogia de Blanquerna i la manera com cal innovar per adaptar-la als nous canvis socials i tecnològics. En una primera part, recollida en aquest llibre, va consultar diverses fonts documentals i va entrevistar persones que han estat referents al llarg de la història de Blanquerna. Ell mateix n'és una font privilegiada ja que ha viscut la creació de la URL i de la primera facultat de Blanquerna en primera línia. Al final d'aquesta entrevista explica el motiu pel qual ha publicat aquest llibre: "Perquè la comprensió de l'evolució del projecte universitari de Blanquerna al llarg de setanta anys ens pugui ajudar, també, a donar resposta, des de la fidelitat a la nostra tradició a aquests desafiaments."

Ha fet una immersió en la història de Blanquerna però també un treball d'anàlisi del model pedagògic. Comencem pel 1948. Encara no es parlava dels seminaris, no existien. Quina va ser l'aportació, l'originalitat, d'aquella primera escola de mestres de l'Església?

Els primers anys de l'Escola Normal del Sagrat Cor, que va estudiar la Dra. Maria Àngels Riera, van suposar els inicis i també la possibilitat de donar viabilitat a una escola al principi bastant petita, modesta i austera, però en la qual ja el primer director -el Dr. Lluís Urpí- va voler vetllar molt per la qualitat del professorat. En el començament, era una escola dirigida a la formació dels mestres de les escoles

dels ordes religiosos. Als inicis, una bona part dels estudiants i del professorat era religiós. A tot Espanya es van anar creant escoles normals i l'alumnat provinent d'ordes religiosos va anar progressivament anant a les escoles de la resta de l'Estat i al mateix temps va augmentar l'alumnat seglar.

La innovació, com a tal, va venir més tard.

Sobretot a partir dels anys setanta i per respondre als nous corrents de l'educació personalitzada. L'any 1970 el ministre Villar Palasí va impulsar la Llei general d'educació, que va suposar un esforç de modernització del sistema educatiu; entre les principals fites d'aquesta llei destaquen l'ensenyament primari obligatori fins als catorze anys en l'EGB i l'educació personalitzada. Això va obligar a un canvi profund en la formació dels mestres. La Conferència Episcopal Espanyola va decidir que les escoles normals de l'Església s'havien de preparar per a aquesta educació que havia de venir. I aleshores, basant-se en els principis d'educació personalitzada que havia proposat Víctor García-Hoz, però també M. Ángeles Galino, van apostar per la formació del professorat de les escoles normals de l'Església. En aquest context, van conèixer el model educatiu de l'educació personalitzada de Pierre Faure, que va ser molt influent.

A partir d'aquí es produeix la fusió de les tres escoles de mestres que donaran nom a Blanquerna...

Sí. A Madrid i a d'altres ciutats anaven fent trobades d'aquestes escoles per preparar els canvis en les quals participaven els directors de les escoles de Catalunya. Allà es van conèixer i van adonar-se de l'oportunitat de respondre conjuntament a aquest repte. Així l'Escola Normal del Sagrat Cor i la de La Salle de Cambrils van decidir col·laborar i ben aviat s'hi va afegir l'Escola dels Salesians de Sentmenat. Aquesta fusió va crear una escola més gran a la qual es va buscar un nom per explicar el projecte que anaven construint; així, és com van adoptar el nom de Blanquerna. A l'Agrupació Cultural Blanquerna, presidida pel Cardenal Jubany, s'hi van anar afegint nous ordes religiosos. El més característic va ser l'aposta per una pedagogia innovadora dintre el model de l'educació personalitzada. Va néixer el "mètode Blanquerna".

Podem dir que aquest corrent d'innovació, que existia a Catalunya i , també, a la resta d'Espanya, a Blanquerna es van prendre molt més seriosament?

Molt seriosament. Van fer un trencament amb el model tradicional portant els principis de l'educació personalitzada a les últimes conseqüències. Blanquerna va ser pionera a tot l'Estat i això era reconegut en aquells moments per totes les escoles. Es va fer una aposta totalment innovadora i creativa. S'apostava pel progrés personal de cada alumne en un equilibri entre personalització i socialització. Els alumnes que sortien de Blanquerna, molt ben formats amb aquesta pedagogia, anaven a les escoles i es trobaven que l'educació personalitzada s'havia convertit en les conegudes "fitxes" de l'EGB. Molts d'ells van ser agents de canvi envers una autèntica personalització. El contrast era molt gran.

I això depèn de les persones, de la institució que té la voluntat de fer-ho...

Sí. En aquest cas hi van haver unes persones molt creatives i, diríem, agosarades

que van fer aquest treball de creació d'un model i van apostar per la formació del professorat. Podem citar Ramon Farrés, Francesc Riu, també Josep Benet o Estela Cabestany, que era la secretaria d'aquell primer Equip Directiu en el moment que es va crear l'Escola Blanquerna. Però, com deia, s'hi va implicar a fons tot el professorat. L'Escola Blanquerna d'aquells anys, finals dels setanta, principis dels vuitanta, com a escola universitària adscrita a la UB, va tenir un gran èxit, tant en nombre d'estudiants com en els cursos de formació permanent, justament perquè actualitzava la formació del professorat en els nous principis i mètodes pedagògics. Blanquerna va assolir molt de prestigi dins del món educatiu. S'havia fet un treball previ, s'havien preparat i després havien aplicat el model de l'educació personalitzada a tots els àmbits.

I a partir d'aquí, s'inicia el creixement i la creació de la URL i la primera facultat.

A finals dels vuitanta comencen a sorgir algunes insuficiències. L'edifici del carrer Marquès de Santa Anna s'havia quedat petit, tenia alguns dèficits estructurals i s'hi havia de fer una gran inversió. S'inicià la recerca d'un nou espai. També a partir de l'any 1988 es començaren les converses formals per crear de la URL. En aquest context, amb el Dr. Salvador Pié com a president executiu de la Fundació Blanquerna -nova fórmula jurídica que es va adoptar aquells anys-, és quan es va considerar la possibilitat de crear la Facultat de Psicologia i Pedagogia, que va néixer amb el començament de la URL el 1991 al nou edifici del carrer Císter. En pocs anys van passar moltes coses.

I aquí neix el seminari.

Amb els nous estudis i ja amb el context d'anar vers una universitat, es va pensar en el seminari, un grup de dotze-catorze estudiants amb un tutor en què es realitzessin treballs més pràctics, més aplicats, més propers a la professió, i en què el professor exercís una funció més tutorial. L'objectiu era continuar mantenint l'educació personalitzada incorporant els principis constructivistes i de l'aprenentatge significatiu que llavors s'estaven introduint en l'educació amb la LOGSE. Cal tenir present que ja no érem en una escola relativament reduïda on tothom -professorat i alumnat- es coneixia. Es va trobar una nova manera de mantenir els principis de l'educació personalitzada per a un tipus de centre universitari més gran.

Ha canviat tant aquell seminari que us vàreu imaginar l'any 1991 amb el que estem fent ara?

Crec que no gaire en el seu esperit. El que passa és que en la seva concreció sí, perquè el seminari es va anar adaptant a cada una de les professions. Són lleugerament diferents perquè cada facultat, en funció dels estudis, els va adaptar a la seva realitat. Era una metodologia que, per una banda, tenia uns principis compartits que s'han mantingut: la funció del tutor, el treball en equip, l'adquisició de competències transversals, etc. Però, per altra banda, també hi havia un marge molt gran perquè cada professor personalitzés el seu treball.

No era tan fàcil en aquella època, oi?

El professorat lògicament estava acostumat a ensenyar de la manera que havia après. A alguns professors els semblava que al seminari havien de fer de

professors més que aquest nou rol de facilitadors del treball dels estudiants. Tanmateix, ben aviat van prendre's el nou model amb entusiasme. Es va treballar en equip. L'aprenentatge del canvi el vam anar fent tots.

Comparteix la idea que el seminari és el buc insígnia de Blanquerna?

És el que en aquells moments ens va fer més diferents de totes les altres universitats. També és el que més recorden els antics alumnes del seu pas per Blanquerna com a tret diferencial específic. Érem únics en aquest model de personalització. Què va passar? Que després, amb el procés de Bolonya, amb la necessitat de crear grups més reduïts, algunes de les universitats van apostar també per sistemes de treball en grup reduït.

Però creu que són equiparables als de Blanquerna?

L'opció que vam aplicar a Blanquerna és bastant difícil de replicar perquè està fonamentada en el model de l'educació personalitzada i per això vol un compromís molt gran. Cal que els professors estiguin formats i treballin en equip. S'hi esmerça una dedicació molt important. Gairebé el 50 % d'hores de dedicació del professorat es destinen a seminari. L'aposta és molt a fons en l'estil d'universitat.

Els edificis de Blanquerna estan tots adaptats per als seminaris.

Al primer edifici, inaugurat el 1989, ja es van construir espais pensant en els seminaris que s'hi haurien de fer. Sense aquestes possibilitats en els edificis no podríem haver aplicat el model. És a dir, que l'estil d'universitat es va traduir també en arquitectura universitària. Tots els nous edificis de Blanquerna van anar reproduint aquesta estructuració. En aquells moments inicials, quan encara no es tenia la seguretat absoluta de com aniria el futur, es va tenir la intuïció que calia fer l'aposta.

Bolonya ha millorat la pedagogia?

Parlant en general sí. Es partia d'una situació molt tradicional a les universitats espanyoles. El president de la CRUE de llavors deia: "Hem d'aplicar Bolonya perquè ho estem fent molt malament". Volia dir que la universitat era molt tradicional. En aquest sentit, Bolonya va millorar la pedagogia que hi havia. Una altra cosa és si aquests canvis són avui suficients.

Deixant de banda tota la burocràcia que suposa per al professorat, la implantació de Bolonya ha permès que Blanquerna millori pedagògicament?

A Blanquerna, el que es va fer van ser petites adaptacions, diferents a cada centre, del que demanava Bolonya. Ja teníem la tradició dels petits grups i la personalització. Ja aplicàvem "Bolonya en estat pur", com va dir la professora Sílvia Morón. Vam avançar. El que passa és que tampoc va ser un canvi revolucionari per a nosaltres. Es van fer -com deia- petites adaptacions, diferents a cada centre, i en algun cas, fins i tot després, es va haver de minimitzar alguna de les opcions que s'havien fet.

El que s'ha augmentat és la burocràcia.

Sí. Llàstima d'aquest excés de burocratització que comentes. Aquest és un tema

que afecta el conjunt de la universitat espanyola i s'hauria de revisar.

A la resta d'universitats, a les europees, passa també?

No hi ha tanta burocràcia. Aquí s'han burocratitzat excessivament els temes de qualitat, d'acreditació, amb el recull d'evidències, omplint aplicatius, etc. Les universitats europees, en general, tenen tradicionalment més llibertat per establir els seus propis currículums dintre els principis d'autonomia i llibertat acadèmica. La nostra situació és més la dels països del sud d'Europa per influx del model napoleònic, molt estatalitzat. Per això, en l'àmbit europeu tenen tanta importància les conferències de rectors de cada país. I és perquè les conferències de rectors tenen més poder per posar al davant la lògica universitària.

Més poder que l'Estat?

En aspectes acadèmics sí, perquè recullen aquest principi de l'autonomia universitària. És l'agrupació del conjunt de les universitats, representada pels rectors, la que decideix què és el que fan sense cap ingerència de l'Estat. Aquí tenim més control estatal i això fa que sigui més difícil la innovació, perquè hi ha uns models establerts difícils de canviar també per la gran dedicació que esmentes de tipus burocràtic, que fa que aquestes energies potser no es dediquin al que són les funcions fonamentals de la universitat. Però això va més enllà de l'àmbit de Blanquerna.

Després d'aquest viatge per la història de Blanquerna, quina conclusió en treu?

El que sí que es pot concloure de la història de Blanquerna és que, encara que en setanta anys la institució ha viscut moments molt diferents, amb persones i equips diferents i amb diferències institucionals, i tenint en compte que al llarg de la història també són diferents els moments socials, culturals, educatius, universitaris i eclesiàstics, hi ha un "esperit Blanquerna" que és comú a tots els temps.

Com el definiríem?

És un estil d'universitat inspirada en l'humanisme cristià, que es concreta en una comunitat acadèmica que treballa en equip, que es preocupa, a més a més dels continguts i competències, de formar la persona, que no es queda amb una teoria sinó que busca maneres perquè els principis es tradueixin a la pràctica pedagògica. El Jesuïta Pierre Faure ho expressava en el seu model d'educació personalitzada com la formació integral dels estudiants. Potser aquest concepte d'educació integral de la persona és el que resumeix, si ho haguéssim de definir amb poques paraules, aquest "esperit Blanquerna". Així ho recull la "missió" de Blanquerna formulada en el recent Pla estratègic.

El seminari seguirà sent el pal de paller?

Crec que el seminari té molt recorregut. Segurament de cara el futur se n'hauran de repensar alguns aspectes, probablement anant una mica més a fons respecte d'aquesta finalitat de l'educació integral. Nosaltres som referents en educació integral des de la universitat, i això és molt característic i definitori tenint en compte que el model universitari en el nostre context està molt orientat a l'especialització. El seminari podrà seguir essent aquest element de personalització al costat d'altres innovacions que s'estan realitzant.

El món ha canviat. Els estudiants han canviat. No tenim els mateixos estudiants que teníem fa uns anys. Cal seguir innovant, oi?

Les escoles del nostre context, i de tot el món, estan canviant la seva pedagogia. Nosaltres com a universitat probablement ens veurem en la necessitat de repetir el que ha passat tantes vegades en la història de Blanquerna: davant de canvis importants en l'entorn, les persones responsables de Blanquerna sempre van tractar de respondre creativament als desafiaments. I avui tenim diversos desafiaments com els que comentes. Una de les raons per les quals vaig escriure el llibre Blanquerna (1948-2018) va ser perquè la comprensió de l'evolució del projecte universitari de Blanquerna al llarg de setanta anys ens pugui ajudar, també, a donar resposta, des de la fidelitat a la nostra tradició, a aquests desafiaments.